

του Μαυροζαχαράκη Μανόλη
Κοινωνιολόγου –Πολιτικού Επιστήμονα

Η οικονομική κρίση κατέδειξε πρόδηλα, την φθίνουσα πορεία της οικονομικής και πολιτικής ηγεμονίας του δυτικού μοντέλου μαζί με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που το διέπουν.

Ενίοτε μάλιστα η ίδια η Δημοκρατία ως η κυριότερο δομικό χαρακτηριστικό του δυτικού κόσμου διαπερνάται από ποικίλους κινδύνους κάτω από τις τραγικές πιέσεις και επιπτώσεις της κρίσης. Με αυτή την έννοια, αρχίζουν να καταρρέουν όλα τα προσχήματα που πρόβαλε κατά καιρούς η ευρωπαϊκή ελίτ γύρω από το ζήτημα θεσμοθετημένης προστασίας της δημοκρατικής τάξης πραγμάτων.

Όπως σημειώνει ο νομπελίστας οικονομολόγος Αμάρια Σεν, αξίες για τις οποίες η Ευρώπη πολέμησε επί δεκαετίες όπως η διατήρηση μιας δημοκρατικής Ευρώπης που ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευημερία τίθενται σήμερα υπό αμφισβήτηση. Η πιο ανησυχητική πλευρά της τρέχουσας καχεξίας που διαπερνά την Ευρώπη είναι κατά τον Σεν «η αντικατάσταση των δημοκρατικών δεσμεύσεων

με οικονομικές υπαγορεύσεις από ηγέτες της ΕΕ και της ΕΚΤ, και έμμεσα από οίκους αξιολόγησης, οι κρίσεις των οποίων έχουν υπάρξει περιβόητα εσφαλμένες».
(Τα Νέα 24 Μαΐου 2012)

Όπως φαίνεται άλλωστε από τα ειδικά χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής κρίσης, έχουμε εισέλθει σε μια μεταβατική περίοδο η οποία θα μπορούσε να πυροδοτήσει υπό ορισμένες προϋποθέσεις το αργό τέλος της δημοκρατίας, μια εξέλιξη με σημαντικές εξωτερικές και εσωτερικές επιπτώσεις τόσο για το Σύνταγμα και την πολιτική οικονομία όσο και για την σταθερότητα του κοινωνικού ιστού.

Κατά τον Αντώνη Λιάκο «ο κόσμος υφίσταται πλέον τις συνέπειες μιας επανάστασης των αγορών που κατόρθωσαν σε όλα τα πεδία να ανατρέψουν τις μεταπολεμικές διευθετήσεις, και κυρίως το συμβιβασμό ανάμεσα στον καπιταλισμό και τη δημοκρατία, την έννοια του κοινωνικού συμβολαίου ανάμεσα στην εργασία, το κεφάλαιο και το κράτος. Η τρέχουσα πλέον διεύρυνση της ανισοκατανομής του πλούτου αποσυνθέτει όχι μόνο την έννοια του δήμου, αλλά και τη φαντασιακή του προβολή στη δημοκρατία. Αν στην Ανατολή βλέπουμε οικονομική ανάπτυξη χωρίς δημοκρατία, η Δύση έχει να ανταγωνιστεί χώρες όπου το ελάχιστο επίπεδο αμοιβών και η ανυπαρξία κοινωνικού κράτους την αναγκάζουν να κατεδαφίζει διαδοχικά, αλλά σταθερά, το βιοτικό της επίπεδο και το κοινωνικό κράτος, να περικόπτει από την ιδιότητα του πολίτη τα κοινωνικά δικαιώματα» (Α. Λιάκος, Η δημοκρατία και η κρίση, Εισαγωγή στο βιβλίο του John Keane «Γιατί Δημοκρατία» -Νεφέλη 2012)

Η επικράτηση της αρχής της απορρύθμισης και της ιδιωτικοποίησης, σε συνδυασμό με μια αδιάστακτη προκυκλική πολιτική λιτότητας - μια στρατηγική που σκοπεύει αποκλειστικά στο να μην χαθεί άλλο έδαφος παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας εκ μέρους των ισχυρών κρατών της Δύσης, ειδικότερα απέναντι στις αναδυόμενες οικονομίες- έχει περιπέσει αξιακά, ηθικά και εμπειρικά σε ανυποληψία.

Η ανυποληψία ωστόσο αυτή είναι μόνο επιδερμική, αφού η βαθύτερη λογική της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ισοπέδωσης ριζώνεται στις συνειδήσεις από τα στα τέλη του 20ου αιώνα μέσα από την ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού.

Κοντολογίς, ενώ έχει ωριμάσει πλέον στον δημόσιο χώρο και στους ακαδημαϊκούς κύκλους η κοινότοπη διαπίστωση ότι με τους κανόνες του νεοφιλελεύθερου συστήματος, δεν

ανατρέπονται τα θεμελιώδη αίτια της κρίσης που κατασπαράσσει τον δυτικό κόσμο, δεν δημιουργούνται πραγματικές προϋποθέσεις μεταστροφής.

Πράγματι με τον νεοφιλελευθερισμό ως εργαλείο διαχείρισης δεν μπορεί να ξεπεραστεί η κρίση. Αντιθέτως η νεοφιλελεύθερη λογική θεωρείται από πολλούς αναλυτές ως η σκανδάλη και μέρος αυτής της κρίσης.

Όμως ποιες εναλλακτικές διέξοδοι προσφέρονται;

Μπορεί η κριτική στον νεοφιλελευθερισμό να είναι στη μόδα όσο ποτέ πριν, και να μην αποτελεί πλέον αποκλειστικότητα της αριστεράς, ωστόσο, ο διαποτισμός του κοινού και καθημερινού νου από τα νεοφιλελεύθερα ιδεολογήματα έχει περιορίσει την πνευματική ικανότητα σύλληψης της βαθύτερης πραγματικότητας κάτι δρα ανασταλτικά στην εξεύρεση στρατηγικών επίλυσης προβλημάτων.

Το εν λόγω φαινόμενο εκδηλώνεται μερικές φορές στο γεγονός ότι ακόμη και η κριτική στον νεοφιλελευθερισμό υποστηρίζεται εν μέρει μέσα από νεοφιλελεύθερα επιχειρήματα. Είναι σαν να κινούμαστε μεταξύ δύο νεοφιλελεύθερων "λειτουργικών συστημάτων".

Ενώ η ορθόδοξη νεοφιλελεύθερη σχολή συντηρητικής-φιλελεύθερης προέλευσης τάσσεται σαφώς υπέρ μιας αναδιανομής από κάτω προς τα πάνω, ακόμα και η ήπια νεοφιλελεύθερη παραλλαγή του "Τρίτου Δρόμου" σοσιαλδημοκρατικής προέλευσης αποδείχθηκε αναξιόπιστη.

Στον συνδυασμό μεταξύ νεοφιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων και εξομάλυνσης «κοινωνικών επιπτώσεων» δεν πιστεύει πλέον κανένας.

Η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία βρίσκεται εξ ολοκλήρου σε κρίση και έχασε την πειστικότητα της χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η απώλεια αποδοχής ισοδυναμεί άμεσα με απώλεια της ηγεμονίας - το αντίθετο μάλιστα.

Καθοριστικό είναι, ότι εκτεταμένη επιστημονική και η δημόσια μεταβολή αντίληψης δεν οδηγεί σε μια αλλαγή σε θεσμικό και πολιτικοοικονομικό επίπεδο.

Τίθεται επομένως με επιτακτικό τρόπο το ζήτημα της «παράξενης επιβίωσης του νεοφιλελευθερισμού» όπως επισήμανε και ο Colin Crouch στο περίφημο βιβλίο του για την μεταδημοκρατία..

Ειδικότερα ο Crouch διαπιστώνει το παράδοξο ότι, παρά την εμπειρική αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού κατά την περίοδο της κρίσης ως εργαλείο πολιτικής, ενισχύθηκε περισσότερο η ηγεμονική και θεμελιώδης θέση του στο όλο οικοδόμημα.

Ο νεοφιλελευθερισμός εμφανίζεται ανθεκτικός απέναντι σε μακροοικονομικές πιέσεις και διεκδικήσεις της κοινωνίας των πολιτών. Παρά ταύτα, οι λόγοι για αυτόν τον συστημικό δογματισμό, είναι πολύ πιο ανησυχητικοί από ό, τι το ίδιο το δόγμα.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με την σύμπτωση της οικονομικής και πολιτικής σφαιράς ή την αφομοίωση της πολιτικής από την οικονομία και ως εκ τούτου με την «εκθρόνιση της πολιτικής» όπως την προδίκασε ο Hayek.

Ακριβώς αυτή η εξέλιξη ωστόσο περιέχει άφθονους κινδύνους για τη μακρο-μεσοπρόθεσμη επιβίωση της δημοκρατίας.

Η αφομοίωση μεταξύ οικονομίας και πολιτικής εκδηλώνεται μεταξύ άλλων και μέσα από το ανοικτό ξεδίπλωμα των ιδιωτικών συμφερόντων του πολιτικού προσωπικού όπως φάνηκε άλλωστε από την διαχείριση της λίστας των φοροφυγάδων στην Ελλάδα ή την ανοικτή εισπρακτική πολιτική πολιτικών προσωπικοτήτων σε όλη την Ευρώπη με πρόσχημα εξειδικευμένες υπηρεσίες ή ομιλίες.

Ανάμεσα στα προηγούμενα παραδείγματα τραγικότερα είναι μεταξύ άλλων, και ο διορισμός του Mario Monti στην ιταλική πρωθυπουργία και του Λουκά Παπαδήμου στην ελληνική.

Το δημοψήφισμα που προτάθηκε από τον Παπανδρέου ως διέξοδο στην παρατεταμένη ελληνική κρίση, εξοβελίστηκε ως άκαιρο και επικίνδυνο από τα διεθνή κέντρα εξουσίας ενώ η εγκαθίδρυση πολιτικά μη νομιμοποιημένων κυβερνήσεων εκτιμήθηκε ως «χρυσή συνταγή».

Πέρα από κάθε δημοκρατική νομιμότητα, εγκαθιδρύθηκαν κυβερνήσεις «τεχνοκρατών» ή «ειδικών» με δικαιολογία την «επιβίωση» χωρών.

Στην πραγματικότητα συγκαλύφτηκε ότι επρόκειτο για κυβερνήσεις των τραπεζιτών. Στην περίπτωση της Ιταλίας μάλιστα «οι περισσότεροι από τους νέους υπουργούς προέρχονταν από διοικητικά συμβούλια των μεγάλων ιταλικών εταιρειών».

Ορισμένοι αναλυτές κάνουν λόγο για οιονεί θεσμικά κατοχυρωμένα πραξικοπήματα, τα οποία συναντούν μόνο ελάχιστες αντιστάσεις υπό την δαμόκλειο σπάθη του ενδεχόμενου χρεοκοπίας.

Μέχρι ποιο σημείο όμως μπορεί ο φόβος να προσφέρει χώρους για μη κατοχυρωμένες και μη νομιμοποιημένες μορφές εξουσίας;
Είναι προφανές ότι το ίδιο το ερώτημα θίγει την υπόσταση της δημοκρατίας.

Από την στιγμή δε που οι κανόνες της δημοκρατίας παραβιάζονται από αυτούς που υποτίθεται ότι την φρουρούν, είναι αναπότρεπτο να αποθρασύνονται οι δυνάμεις εκείνες που επιδιώκουν την κατάργηση του δημοκρατικού κερκτημένου και της συνταγματικής τάξης. Πολιτικές συμπεριφορές τύπου Χρυσή Αυγής είναι το αποτέλεσμα.

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω δεν προκαλεί καμία έκπληξη, ότι σταδιακά διαδίδεται το αίτημα να αποδυναμωθούν τα εθνικά κοινοβούλια θα και να διαθέτουν λιγότερες δυνατότητες πολιτικής συνδιαμόρφωσης όπως και λιγότερα δικαιώματα βέτο.

Κατά αναλογία με την ηγεμονική ενίσχυση του νεοφιλελευθερισμού, εντάθηκε μια διαρθρωτική τάση στην Ευρώπη προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση αποδόμησης του δημοκρατικού κερκτημένου,

Τα κοινοβούλια εκφυλίζονται σε υπάκουα εργαλεία με δικαίωμα ψήφου – όπως έδειξαν οι ψηφοφορίες για το ESM και το δημοσιονομικό σύμφωνο.

Οι βασικές αποφάσεις λαμβάνονται πίσω από κλειστές πόρτες, σε επιτροπές εμπειρογνομόνων και υπουργείων, εντός των οποίων η επιρροή της ιδιωτικής οικονομίας είναι σημαντική .

Πολλές έρευνες άλλωστε έχουν δείξει ότι υπάρχει ένας ανοικτός διάυλος ανταλλαγής προσωπικού μεταξύ οικονομίας και πολιτικής. Εκπρόσωποι των επιχειρήσεων παίρνουν θέσεις κλειδιά σε υπουργεία και το αντίστροφο.

Η λίστα των ατόμων που έχουν πάρει μετά την πολιτική τους καριέρα, προσοδοφόρες θέσεις στην οικονομία, είναι ατελείωτη. Ορισμένοι μάλιστα διατηρούν τις «προνομιακές τους σχέσεις με τον ιδιωτικό τομέα και κατά την διάρκεια της πολιτικής τους καριέρας Ενδεικτικά και μόνο , ο ηγέτης του SPD, Peer Steinbrück, υπουργός Οικονομικών κατά το πρώτο υπουργικό συμβούλιο της Merkel είναι μέλος από το 2010 του Εποπτικού Συμβουλίου της Thyssen Krupp AG.

Επειδή η θεσμοθέτηση των νεοφιλελεύθερων συνταγών από τη μία πλευρά, και η εντεινόμενη αλληλεπίδραση της οικονομίας και της πολιτικής από την άλλη, έχουν ήδη προχωρήσει τόσο πολύ οφείλουμε να εικάσουμε ότι μια σοβαρή πολιτική και οικονομική αλλαγή παραδείγματος θα αργήσει να φανεί στον ορίζοντα.

Αντίθετα με μεγάλη πιθανότητα πρέπει να περιμένουμε μια περαιτέρω κλιμάκωση της κρίσης.

Όσο περισσότερο περιορίζεται η ευημερία του δυτικού κόσμου άλλο τόσο μειώνονται οι ευκαιρίες επιτυχίας της δημοκρατίας με την έννοια ότι μειώνονται υπό την επίδραση της κρίσης τα δικαιώματα και η ιδιότητα του πολίτη. Η σύγχρονη ευρωπαϊκή ιδιότητα του πολίτη, συνδέεται αναμφίβολα με τα ποικιλόμορφα αστικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα που ιστορικά κατακτήθηκαν και θεσμοθετήθηκαν. Η κρίση όμως πλήττει και ακυρώνει τα κοινωνικά δικαιώματα και περιορίζει τα πολιτικά. Με αυτό τον τρόπο , πλήττει την ίδια την ιδιότητα του πολίτη. Προκύπτει συνεπώς το ζωτικό ερώτημα, με ακρωτηριασμένη την ιδιότητα του πολίτη, για ποιο είδος δημοκρατίας μπορούμε να μιλήσουμε;

Το τέλος των προσχημάτων και η αμφισβήτηση της δημοκρατίας

Συντάχθηκε απο τον/την | News | Απόψεις σας

Δευτέρα, 26 Νοέμβριος 2012 12:53 - Τελευταία Ενημέρωση Δευτέρα, 26 Νοέμβριος 2012 13:03

Εάν λοιπόν μας ενδιαφέρει να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα νηφάλια και χωρίς περιστροφές καλό είναι να προετοιμαστούμε για την πιθανότητα οριστικής επίθεσης κατά της δημοκρατίας.

□ Ο νεοφιλελευθερισμός ως οικονομικό και κοινωνικό σύστημα δεν προαπαιτεί□ στην πιο συνεπή και ακραία εφαρμογή του,□ ένα δημοκρατικό καθεστώς. Εντούτοις, πρόκειται για ένα σύστημα που εκπροσωπεί την οικονομική ελίτ, και συνεπώς, πολύ απλά εγγυάται το κέρδος και την αύξηση και θεσμοθέτηση της εξουσίας αυτών των ελίτ.

Ακριβώς αυτή η εγκόσμια διάγνωση εξηγεί το παραπάνω παράδοξο.

Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν σε μια περίοδο που η κατανάλωση λόγω της ραγδαίας πτώσης της αγοραστικής δύναμης φθίνει ως εργαλείο ενσωμάτωσης και εξουδετέρωσης αντιδράσεων, υπάρχουν άλλες ασφαλιστικές δικλείδες εκ μέρους του συστήματος που θα εξωθήσουν τους συστημικούς κινδύνους.